
РОЗДІЛ ІХ. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК: 343.102:[343.343.3:796.332.073]

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.65>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ХУЛІГАНСТВА, ВЧИНЕНОГО ФУТБОЛЬНИМИ ВБОЛІВАЛЬНИКАМИ

Верлос Н.В.,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного та адміністративного права,
заступник декана з навчальної роботи юридичного факультету
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3598-2721>*

Пирожкова Ю.В.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності юридичного факультету
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4644-6270>*

Мельковський О.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності юридичного факультету
Запорізького національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8916-5343>*

Верлос Н.В., Пирожкова Ю.В., Мельковський О.В. Особливості проведення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні хуліганства, вчиненого футболістами вболівальниками.

У статті здійснено аналіз проблем виявлення, запобігання та розслідування фактів кримінальних правопорушень, вчинених футболістами вболівальниками з використанням засобів і методів оперативно-розшукової діяльності та проведення негласних слідчих розшукових дій з метою документування зазначеної протиправної діяльності.

Найбільш частим є вчинення хуліганства членами угруповань футболістських вболівальників. З метою вирішення зазначених проблем у статті наведені основні напрямки здійснення запобіжної діяльності з використанням можливостей агентурного апарату, та запропоновані деякі негласні слідчі (розшукові) дії які можуть бути використані в період досудового слідства з метою якісного розслідування та документування протиправних дій футболістських хуліганів.

Основними принципами забезпечення безпеки і правопорядку під час проведення футболістських матчів є превентивність, адекватність, результативність та законність. Досягти бажаних результатів у реалізації цих принципів можливо при застосуванні комплексу дій, в тому числі завдяки використанню оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій.

Оперативно-розшукові заходи – передбачена чинним законодавством система дій, спрямованих на використання оперативно-розшукових засобів та методів, що здійснюються у межах своєї компетенції спеціально уповноважені підрозділи та їх службові особи, із метою вирішення конкретних завдань оперативно-розшукової діяльності.

Негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України. Враховуючи довготривалість та організованість протиправних дій угруповань футболістських вболівальників, їх системність та впливовість на

загально кримінальну ситуації в містах проведення футбольних матчів, необхідно використовувати весь комплекс оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. Зокрема необхідно використовувати можливості агентури та офіцерів-нелегалів.

Слід мати на увазі що особа, конституційні права якої були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження. Використання оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій з метою документування фактів хуліганства, вчинених групами вболівальників, є досить впливовим фактором для виявлення негативних явищ в сучасній футбольній сфері та запобіганню протиправних дій з боку футбольних хуліганів.

Ключові слова: запобігання, футбольні вболівальники, хуліганство, оперативно-розшукові заходи, негласні слідчі(розшукові) дії, забезпечення безпеки, кримінальні правопорушення, організовані групи, злочинні організації, футбольні хулігани.

Verlos N., Purozhkova Yu., Melkovskiy O. Peculiarities of operational investigative measures and covert investigative (detective) actions in the investigation of hooliganism committed by football fans.

The article analyzes the problems of detection, prevention and investigation of the facts of criminal offenses committed by football fans using the means and methods of operational investigative activities and conducting covert investigative investigative actions with the aim of documenting the specified illegal activity. The most frequent act of hooliganism is committed by members of groups of football fans. In order to solve these problems, the article outlines the main directions of preventive activities using the capabilities of the intelligence apparatus, and suggests some secret investigative (search) actions that can be used during the pre-trial investigation for the purpose of qualitative investigation and documentation of illegal actions of football hooligans. The main principles of ensuring security and law and order during football matches are preventive, adequate, effective and legal. Achieving the desired results in the implementation of these principles is possible when applying a set of actions, including through the use of operational investigative measures and covert investigative (search) actions. Operational investigative measures – the system of actions provided for by the current legislation, aimed at the use of operational investigative means and methods, carried out within the limits of their competence by specially authorized

units and their officials, with the aim of solving specific tasks of operative investigative activity. Undisclosed investigative (search) actions are a type of investigative (search) actions, information about the facts and methods of conducting which are not subject to disclosure, except for the cases stipulated by the Criminal Procedure Code of Ukraine. Taking into account the long-term and organized illegal actions of groups of football fans, their systematicity and influence on the general criminal situation in the cities where football matches are held, it is necessary to use the entire complex of operative and investigative measures and covert investigative (detective) actions. In particular, it is necessary to use the capabilities of the agency and illegal officers. It should be borne in mind that a person whose constitutional rights were temporarily restricted during secret investigative (search) actions, as well as the suspect, his defender must be notified in writing by the prosecutor or the investigator on his behalf about such restriction.

The use of operational investigative measures and covert investigative (detective) actions in order to document the facts of hooliganism committed by groups of fans is quite an influential factor in identifying negative phenomena in the modern football field and preventing illegal actions by football hooligans.

Key words: prevention, football fans, hooliganism, investigative measures, undercover investigative (search) actions, security, criminal offenses, organized groups, criminal organizations, football hooligans.

Постановка проблеми. У теперішній час у сучасному спорті проблеми запобігання та протидії протиправним діям фанатів, або футбольних уболівальників, продовжують залишатися досить актуальними.

Відповідно існує ряд особливостей проведення негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів з метою запобігання та розслідування кримінальних правопорушень вчинених футбольними вболівальниками. Найбільш частим кримінальним правопорушенням є вчинення хуліганства членами угруповань футбольних уболівальників. Саме на запобігання та розслідування даних кримінальних правопорушень слід спрямовувати можливості оперативних підрозділів шляхом використання оперативно-розшукових заходів та проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Питання особливостей розслідування злочинів, які вчиняються футбольними уболівальниками, розглядали в працях, присвячених окремим криміналістичним методикам, вітчизняні вчені-криміналісти: В.І. Бояров, О.П. Кузьменко, М.О. Ларкін, В.В. Тіщенко, П.В. Шалдирван

та інші, а також криміналісти з країн зарубіжжя: А.М. Багмет, Д.А. Баєв, В.В. Бичков, С.В. Вайле, В.В. Гранік, Д.О. Трофімов та ін. Приділена увага цьому питанню й у працях кримінологів: Т.П. Гусака, І.М. Копотуна, О.А. Мейтіна, М.М. Рудика, А.В. Якуба та інші науковці.

Метою статті є необхідність визначення та більш широкого використання можливостей оперативних підрозділів шляхом застосування оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій під час досудового слідства та судового розгляду за фактами хуліганства футбольних уболівальників.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що основними принципами забезпечення безпеки і правопорядку під час проведення футбольних матчів є превентивність, адекватність, результативність та законність. Досягти бажаних результатів у реалізації цих принципів можливо при застосуванні комплексу дій, в тому числі завдяки використанню оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій.

З метою вирішення зазначених проблем, перед усім, слід приділити увагу запобіжним заходам. Як правило до основних причин виникнення проблем в галузі забезпечення правопорядку та вчинення протиправних дій на стадіонах під час футбольних матчів є:

- недостатня оперативність в реагуванні підрозділів Національної поліції та інших служб на факти вчинення протиправних дій (в тому числі кримінальних правопорушень) та проведення подальших слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій в період досудового слідства та судового розгляду;
- недостатність законодавчого врегулювання питання забезпечення безпеки і правопорядку;
- недосконалість методів і форм забезпечення безпеки і правопорядку під час проведення футбольних матчів;
- недостатнє матеріально-технічне забезпечення правоохоронних органів, які забезпечують безпеку і правопорядок.

З метою розв'язання зазначених проблем необхідно вжити заходів для удосконалення законодавства відповідно до міжнародних стандартів [1].

Крім цього, слід вжити заходів до застосування можливостей агентурного апарату з метою отримання інформації щодо:

- незаконного обігу зброї та побутових піротехнічних виробів;
- несанкціонованого прояву расизму та неадекватної поведінки, зокрема з використанням транспарантів;
- незаконного продажу квитків на футбольні матчі, зокрема визначення системи їх розподілу;

- відвідування матчів особами, які вчиняють правопорушення під час таких заходів;

- неправомірних дій осіб під час перетинання державного кордону, перебування у громадських місцях та місцях проживання, прямування до місць проведення футбольних матчів та після їх закінчення;

- наявності потенційних загроз вчинення терористичних актів;

Крім цього слід вжити заходи щодо:

- здійснення обміну інформацією з правоохоронними органами інших країн;

- проведення оперативно-розшукових заходів з метою здійснення нагляду за залізничними вокзалами, автовокзалами, автостанціями та аеропортами;

- забезпечення взаємодії державних органів із засобами масової інформації, зокрема для інформування населення про необхідність дотримання громадського порядку і правил пожежної безпеки, а також запровадження обмежень на стадіоні в разі вчинення правопорушення;

- забезпечення на стадіоні та прилеглий до нього території багатоступеневих контрольних зон;

- створення мобільних груп з представників правоохоронних органів для швидкого реагування на правопорушення та хуліганські прояви;

- забезпечення швидкого судового розгляду за фактами правопорушень та оперативного прийняття відповідних рішень;

- забезпечення безпеки в місцях проживання іноземних уболівальників та постійного патрулювання поблизу таких місць представниками правоохоронних органів з метою запобігання правопорушенням;

- створення системи запобігання виникненню пожежі, іншої надзвичайної ситуації на стадіоні та прилеглий до нього території, а також ліквідації її наслідків;

- здійснення заходів щодо запобігання та протидії незаконному використанню прав інтелектуальної власності, зокрема документування фактів незаконного використання права інтелектуальної власності УЄФА;

- встановлення власниками (орендарями) стадіонів систем раннього виявлення ознак надзвичайних ситуацій та оповіщення людей у разі їх виявлення на об'єктах, включених до зазначеного реєстру;

- проведення для представників правоохоронних та інших державних органів, які забезпечують безпеку і правопорядок, недержавних охоронних структур та обслуговуючого персоналу навчань з питань забезпечення безпеки під час підготовки та проведення масових спортивних заходів, а також вивчення іноземних мов;

– здійснення заходів щодо забезпечення безпеки і правопорядку правоохоронними органами, місцевими органами виконавчої влади, органами самоврядування та власниками (орендарями) стадіонів;

Після проведення зазначених запобіжних заходів з використанням можливостей агентурного апарату та оперативно-розшукових заходів, в разі виявлення фактів кримінальних правопорушень та початку кримінального провадження слід використовувати необхідні слідчі та негласні слідчі (розшукові) дії.

Правову основу проведення негласних слідчих (розшукових) дій, захисту інформації при проведенні цих слідчих дій становлять Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінальний кодекс України, Закони України «Про прокуратуру», «Про державну таємницю», «Про оперативно-розшукову діяльність», Порядок організації та забезпечення режиму секретності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 № 1561-12, Звід відомостей, що становлять державну таємницю (затверджений наказом Служби безпеки України від 23.12.2020 № 383 і зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14 січня 2021 р. за № 52/35674), та інші нормативно-правові акти [2].

Методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій – це сукупність організаційних, практичних прийомів, у тому числі із застосуванням технічних засобів, які дозволяють у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, отримати інформацію про злочин або особу, яка його вчинила, без її відома.

Слід враховувати що до суб'єктів, уповноважених на проведення негласних слідчих (розшукових) дій відносять: слідчих органів прокуратури, органів внутрішніх справ, органів безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу державного бюро розслідувань, а також уповноважених оперативних підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної пенітенціарної служби України, органів Державної прикордонної служби України, органів Державної митної служби України, які проводять негласні слідчі (розшукові) дії за письмовим дорученням слідчого, прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів слідчими під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва.

З метою виявлення всіх обставин щодо підготовки та вчинення кримінальних правопору-

шень (зокрема хуліганства) групами фанатів можливо використання такої негласної слідчої дії як виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України).

Враховуючи довготривалість та організованість протиправних дій угруповань футбольних уболівальників, їх системність та впливовість на загальну кримінальну ситуації в містах проведення футбольних матчів, необхідно використовувати весь комплекс оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій. Зокрема необхідно використовувати можливості агентури та офіцерів-нелегалів.

Така негласна слідча (розшукова) дія, як виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації полягає в організації слідчим і оперативним підрозділом введення уповноваженої ними особи, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, в організовану групу чи злочинну організацію під легендою прикриття для отримання речей і документів, відомостей про її структуру, способи і методи злочинної діяльності, які мають значення для розслідування злочину або злочинів, які вчиняються цими групами. Виконання такого завдання здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора зі збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу і не потребує дозволу слідчого судді.

Відносно лідерів фанатських угруповань можуть бути застосовані такі негласні слідчі (розшукові) дії як спостереження за особою в публічно доступних місцях (ст. 269 КПК України), аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК України), контроль за телефонними розмовами, що полягає в негласному проведенні із застосуванням відповідних технічних засобів, у тому числі встановлених на транспортних телекомунікаційних мережах, спостереження, відбору та фіксації змісту телефонних розмов, іншої інформації та сигналів (SMS, MMS, факсимільний зв'язок, модемний зв'язок тощо) та деякі інші заходи.

Спостереження за особою в публічно доступних місцях полягає у візуальному спостереженні за особою слідчим чи уповноваженою особою для фіксації її пересування, контактів, поведінки, перебування в певному, публічно доступному місці тощо або застосуванні з цією метою спеціальних технічних засобів для спостереження.

Аудіо-, відеоконтроль місця полягає у застосуванні технічного обладнання у публічно доступному місці з метою фіксації відомостей (розмов, поведінки осіб, інших подій), які мають значення для кримінального провадження, без відома присутніх у ньому осіб.

Для отримання необхідної для оперативної розробки та досудового слідства інформації можливо використовувати такий захід як обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України) а також спостереження за річчю або місцем у публічно доступних місцях (ст. 269 КПК України).

Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи полягає в таємному проникненні слідчого чи уповноваженої особи без відома власника чи володільця, приховано, під псевдонімом або із застосуванням технічних засобів у приміщення та інше володіння для встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи або безпосередньо з метою виявлення і фіксації слідів злочину, проведення огляду, виявлення документів, речей, що мають значення для досудового розслідування, виготовлення копій чи їх зразків, виявлення осіб, які розшукуються, або з іншою метою для досягнення цілей кримінального провадження.

Спостереження за річчю або місцем у публічно доступних місцях полягає у візуальному спостереженні за певною річчю або певним місцем слідчим чи уповноваженою особою для фіксації її переміщення, контактів з нею певних осіб, подій у певному місці для перевірки відомостей під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину або застосуванні з цією метою спеціальних технічних засобів для спостереження.

Рішення про проведення негласної слідчої (розшукової) дії слідчий, прокурор викладає в постанові, яка має відповідати вимогам ст.ст. 246,

251 КПК України, якщо ця дія проводиться без дозволу слідчого судді, або в невідкладних випадках, передбачених ст. 250 КПК України.

Фіксація результатів проведених негласних слідчих дій здійснюється у протоколі. Протокол про хід і результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії (або її етапів) складається слідчим, якщо вона проводиться за його безпосередньої участі, в інших випадках – уповноваженим працівником оперативного підрозділу, і повинен відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження.

Висновки. Таким чином, використання оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих (розшукових) дій з метою документування фактів хуліганства, вчинених групами вболівальників, є досить впливовим фактором для виявлення негативних явищ в сучасній футбольній сфері та суттєво сприяє запобіганню та розслідуванню протиправних дій з боку футбольних хуліганів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Деякі питання забезпечення безпеки під час підготовки та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року. Розпорядження КМ України N 1330-р від 11.11.2009.
2. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. Наказ від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5.